

MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA
POTUJOČA KNJIŽNICA

Manuela Fonda

**STORITVE SPLOŠNE KNJIŽNICE ZA STAROSTNIKE:
SODELOVANJE POTUJOČE KNJIŽNICE MESTNE KNJIŽNICE
LJUBLJANA Z DOMOVI STAREJŠIH OBČANOV**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2019

IZJAVA O AVTORSTVU IN JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisana, Manuela Fonda, izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelal(a) samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabil(a) v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice: _____

V/Na _____, dne _____

LJUBLJANA

dne

1.12.2019

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Manuela FONDA

Naslov pisne naloge: Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice
Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Št. strani: 27

Št. slik: 0

Št. preglednic: 18

Št. prilog: 3

Št. strani prilog: 7

Št. bibliografskih navedb: 22

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mestni knjižnici Ljubljana

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Veronika Rijavec Pobežin

UDK: 021.65/.67 (497.4 Ljubljana):364-54-053.9

Ključne besede: knjižnične storitve, splošne knjižnice, potujoče knjižnice, starejši ljudje, metoda fokusnih skupin, spletna anketa

Izvleček: Za kakovostno preživljanje prostega časa starejšega prebivalstva lahko v veliki meri poskrbijo splošne knjižnice. Tega poslanstva se dobro zavedamo tudi v Potujoči knjižnici Mestne knjižnice Ljubljana (v nadaljevanju MKL), zato že dobro desetletje obiskujemo DEOS Center starejših (v nadaljevanju CS) Medvode, DEOS CS Trnovo in Dom starejših občanov (v nadaljevanju DSO) Ljubljana Vič - Rudnik. Zaradi želje po kakovostnejšem izvajanju knjižničnih storitev za starejše je bil namen naše naloge ugotoviti, kakšno sodelovanje bi bilo najprimernejše med potujočo knjižnico in domovi starejših občanov. V raziskavo, izvedeno maja, so bili vključeni zaposleni in oskrbovanci DEOS CS Medvode, DEOS CS Trnovo in DSO Ljubljana Vič - Rudnik. Med zaposlenimi je bila za zbiranje mnenj uporabljena spletna anketa, pri oskrbovancih pa metoda fokusnih skupin. Zanimalo nas je: seznanjenost o prihodu potujoče knjižnice v domove starejših občanov, frekvenca obiskov, želje po dodatnih knjižničnih storitvah in najbolj brani žanri knjig. Rezultati so pokazali, da so zaposleni in oskrbovanci dobro seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice v domove starejših občanov, zato ne želijo drugačnega načina obveščanja kot prek oglasne deske v domu. Predlog o izvajanju dodatnih knjižničnih storitev se jim zdi zanimiv, jih pa skrbi število zainteresiranih, saj je ponudba dejavnosti v domovih velika. Prek odgovorov na vprašanja, ki so se nanašala na uporabo knjižničnega gradiva, so udeleženci izrazili, da so jim pomembne kratka in jedrnata vsebina, velikost črk ter ustrezna teža knjige. Na podlagi pridobljenih rezultatov bomo v potujoči knjižnici izdelali izpopolnjeno strategijo sodelovanja z domovi starejših občanov.

Kazalo

1	UVOD	8
2	OPREDELITEV CILJNE SKUPINE.....	8
3	SPLOŠNA KNJIŽNICA IN NJENE TEMELJNE NALOGE	9
4	SMERNICE NA PODROČJU STORITEV SPLOŠNIH KNJIŽNIC ZA STAREJŠE	10
4.1	SMERNICE ZA KNJIŽNICE V BOLNIŠNICAH, ZA STAREJŠE IN LJUDI V DOLGOTRAJNI OSKRBI.....	10
4.2	NASVETI IN ORODJA ZA POMOČ STAREJŠIM	11
4.3	SMERNICE ZA KNJIŽNIČNE IN INFORMACIJSKE STORITVE, NAMENJENE STAREJŠIM.....	12
4.4	SMERNICE NA PODROČJU STORITEV SPLOŠNIH KNJIŽNIC ZA STAREJŠE V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA	14
5	KNJIŽNIČNE STORITVE ZA STAREJŠE.....	16
5.1	POTUJOČA KNJIŽNICA MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA	17
6	METODOLOGIJA.....	17
6.1	OPREDELITEV PROBLEMA IN NAMEN RAZISKAVE	17
6.2	VZOREC	18
6.3	PRIPOMOČKI.....	19
6.3.1	Fokusna skupina	20
6.3.2	Spletna anketa.....	20
6.4	POSTOPEK	21
6.5	REZULTATI IN ANALIZA	21
6.5.1	Obveščanje o prihodu potujoče knjižnice.....	21
6.5.2	Časovna determinacija prihodov potujoče knjižnice	23
6.5.3	Knjižnične storitve potujoče knjižnice	26
6.5.4	Knjižnično gradivo v potujoči knjižnici.....	29
7	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI.....	30
8	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	33

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Zadovoljstvo zaposlenih z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice (N=17).....	21
Preglednica 2: Seznanjenost zaposlenih o prihodu potujoče knjižnice (N=17).....	22
Preglednica 3: Zadovoljstvo oskrbovancev z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice (N=24).....	22
Preglednica 4: Seznanjenost oskrbovancev o prihodu potujoče knjižnice (N=24).....	23
Preglednica 5: Pogostost obiska potujoče knjižnice s strani zaposlenih (N=17).....	23
Preglednica 6: Zadovoljstvo zaposlenih s terminom prihoda potujoče knjižnice v CS (N=17).....	24
Preglednica 7: Želja zaposlenih po novem terminu prihoda potujoče knjižnice v CS (N=17).....	24
Preglednica 8: Pogostost obiska potujoče knjižnice s strani oskrbovancev (N=24).....	25
Preglednica 9: Zadovoljstvo oskrbovancev s terminom prihoda potujoče knjižnice v CS (N=24).....	25
Preglednica 10: Želja oskrbovancev po novem terminu prihoda potujoče knjižnice v CS (N=24).....	26
Preglednica 11: Mnenje zaposlenih o dodatnih storitvah potujoče knjižnice (N=17).....	26
Preglednica 12: Mnenje zaposlenih o pogostosti izvedbe knjižnične storitve (N=17).....	27
Preglednica 13: Mnenje zaposlenih o medsebojnem druženju starejših občanov (N=17).....	27
Preglednica 14: Mnenje oskrbovancev o dodatnih storitvah potujoče knjižnice (N=24).....	28
Preglednica 15: Mnenje oskrbovancev o pogostosti izvedbe knjižnične storitve (N=24).....	28
Preglednica 16: Vrsta gradiva, po katerem posegajo oskrbovanci (N=24).....	29
Preglednica 17: Mnenje oskrbovancev o vsebini knjige (N=24).....	30
Preglednica 18: Mnenje oskrbovancev o teži knjige (N=24).....	30

Kazala prilog

9 PRILOGE.....	I
----------------	---

Fonda, M., Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem svoji mentorici Veroniki Rijavec Pobežin za čas in trud, ki ga je bila pripravljena vložiti v mojo pisno nalogo.

Iskrena hvala tudi vodji potujoče knjižnice Špeli Samsa ter Borisu Zgoncu za izkazano pomoč in usmerjanje pri nastanku pisne naloge.

Iskrena hvala pa tudi zaposlenim in oskrbovancem v DEOS CS Medvode, DEOS CS Trnovo in DSO Ljubljana Vič - Rudnik, ki so bili pripravljene sodelovati v raziskavi.

Manuela

1 UVOD

Za kakovostno preživljanje prostega časa starejšega prebivalstva v veliki meri lahko poskrbijo splošne knjižnice, katerih osnovna naloga je zagotavljanje demokratične dostopnosti do znanja, kulture in informacij vsem prebivalcem (Unescov Manifest o splošnih knjižnicah, 1994). Treba se je zavedati, da informacijske potrebe starejših niso enake potrebam drugih uporabnikov, zato je temu primerno treba prilagoditi storitve in gradivo. Tega poslanstva se dobro zavedamo tudi v kolektivu Potujoče knjižnice MKL, zato že več kot desetletje obiskujemo DEOS CS Medvode, DEOS CS Trnovo in DSO Ljubljana Vič - Rudnik. Zaradi želje po še kakovostnejšem izvajanju knjižničnih storitev za starejše je bil namen naše naloge ugotoviti, kakšna vrsta sodelovanja bi bila najprimernejša med Potujočo knjižnico MKL in domovi starejših občanov. Zanimalo nas je naslednje: seznanjenost o prihodu potujoče knjižnice v domove starejših občanov, frekvenca obiskov, želje po dodatnih knjižničnih storitvah in najbolj brani žanri knjig.

Pisna naloga je sestavljena iz dveh delov, teoretičnega in empiričnega. Skozi teoretični del naloge opredelimo termin »starejši«, s katerim bralcem pisne naloge omogočamo lažje razumevanje izraza, definiramo splošno knjižnico in njene temeljne naloge, opredelimo smernice na področju storitev splošnih knjižnic za starejše ter predstavimo storitve splošne knjižnice, namenjene starejšim. V empiričnem delu naloge je predstavljena kvalitativno-kvantitativna raziskava, v kateri smo za zbiranje mnenj med oskrbovanci uporabili metodo fokusnih skupin, pri zaposlenih pa spletno anketo. Predstavitvi rezultatov analize kvalitativno-kvantitativne raziskave sledi še razprava z zaključki.

2 OPREDELITEV CILJNE SKUPINE

Odločili smo se, da bomo v pisni nalogi uporabljali izraz »starejši«, saj je v širši javnosti najbolj uporabljen. Uporabo tega izraza zasledimo tudi na Univerzi za tretje življenjsko obdobje, na Festivalu za tretje življenjsko obdobje in pri evropskem projektu Next-age (Resman, 2016).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2015) je zapisano, da je beseda »starejši« primernik besede »star«, ki ima več razlag. Med njimi tudi, da je stara oseba tista oseba, ki ima razmeroma veliko let in večino značilnosti starega človeka – zlasti videz.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (2012) navaja, da v Sloveniji zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let. Na področju knjižničarstva kot starejše

s starostjo 65 let navajajo tudi smernice, izdane s strani International Federation of Library Association (v nadaljevanju IFLA), z razlago, da omenjeno starost povezujejo z upokojitvijo in obdobjem, ko se starejši osvobodijo obveznosti, povezane s kariero, ter najdejo čas za lastne hobije (Guidelines for libraries serving ..., 2000). Izjema so smernice, izdane s strani Canadian Library Association (v nadaljevanju CLA), ki starejše opredeljujejo kot osebe, stare nad 60 let (Canadian guidelines on library ..., 2002), ter smernice, izdane s strani združenja za referenčne in uporabniške storitve, ki deluje pod okriljem American Library Association (v nadaljevanju ALA), Reference & User Services Association (v nadaljevanju RUSA), ki starejše opredeljuje kot osebe, stare 55 let in več (Guidelines for library ..., 2008).

Prav CLA pa v svojih smernicah Canadian guidelines on library and information services for older adults (2002) zelo dobro opredeljuje starejše, za katere pravi, da so heterogena skupina ljudi, ki se med seboj razlikujejo v številnih dejavnikih, kot so: starost, izobrazba, življenjske izkušnje, jezikovna tradicija, zdravje, okolje, od koder prihajajo, itd. Ker starejši danes upokožitev vidijo kot novo prelomnico v življenju, je njihova glavna prioriteta še naprej živeti doma in biti čim dlje aktiven. Seveda je to pogojeno z zunanjima dejavnikoma – osnovne materialne dobrine in zdravje, ki podpirata kakovostno staranje (Resman, 2016).

Prav zaradi teh dveh dejavnikov je v tem obdobju razlik med starejšimi največ. Namreč, na eni strani imamo aktivne ljudi, z različnimi hobiji, voznike avtomobilov, športno aktivne in ljudi, ki hodijo na potovanja, na drugi strani pa starejše, ki so bolni, neaktivni in potrebujejo oskrbo, saj sami zase niso več sposobni skrbeti. S tega vidika strokovnjaki vedno bolj ugotavljajo, da bi morale biti knjižnice za kakovostno preživljanje prostega časa starejšega prebivalstva pozorne na vse omenjene elemente in jih upoštevati pri zasnovi knjižničnih storitev za starejše (Javornik, 2015).

3 SPLOŠNA KNJIŽNICA IN NJENE TEMELJNE NALOGE

Knjižnice s svojo tradicijo spadajo med najstarejše storitvene dejavnosti na področju kulture, izobraževanja in znanosti (Brenčič idr., 2010). Svoje poslanstvo uresničujejo z vrsto storitev, ki se s časom spreminjajo, saj hiter razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije v veliki meri določa informacijske potrebe, izobraževanje prehaja v vseživljenjsko učenje, prosti čas, namenjen razvedrilu, pa postaja vse pomembnejši (Podbrežnik in Bojnec, 2015). O dostopnosti splošnih knjižnic za vsakogar govori že Unescov Manifest o splošnih knjižnicah (1994), ki

knjižnice predstavi kot vrata lokalne skupnosti do znanja, temeljnega samostojnega sprejemanja odločitev in kulturnega razvoja različnih socialnih skupin.

Vlogo splošne knjižnice in njene temeljne naloge pa najlažje opredelimo s pomočjo dveh dokumentov: Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice za obdobje 2018–2028 (Strokovna priporočila in standardi ..., 2018) ter IFLA Public Library Service Guidelines (2010), ki navajata, da so storitve splošne knjižnice namenjene vsem ljudem, ne glede na raso, spol, starost, jezik, vero, narodno pripadnost, socialni položaj, invalidnost, zaposljivost in stopnjo izobrazbe. Namreč, vsako omejevanje dostopa do knjižničnih storitev zmanjšuje zmožnost knjižnice, da izpolni svojo temeljno vlogo, ki ji je namenjena pri zadovoljevanju potreb po izobraževanju, raziskovanju, kulturi in razvijanju različnih oblik pismenosti prebivalstva v lokalni skupnosti.

4 SMERNICE NA PODROČJU STORITEV SPLOŠNIH KNJIŽNIC ZA STAREJŠE

V vsebini naslednjih poglavij bomo predstavili različne smernice, ki določajo, kaj vse naj bi ponujale storitve splošnih knjižnic za starejše. Osredotočili se bomo tudi na smernice za oblikovanje storitev za starejše, ki jih je za MKL pripravila Simona Resman (2016).

4.1 SMERNICE ZA KNJIŽNICE V BOLNIŠNICAH, ZA STAREJŠE IN LJUDI V DOLGOTRAJNI OSKRBI

Organizacija IFLA je zasnovala smernice z naslovom Guidelines for libraries serving hospital patients and the elderly and disabled in long-term care facilities (2000). Smernice so nastale kot pomoč pri oblikovanju knjižničnih storitev za paciente v bolnišnicah ter za ljudi s posebnimi potrebami. Glavni razlog za njihov nastanek je bil vse večji porast staranja prebivalstva. Knjižnice, ki imajo med uporabniki starejše, morajo v svoji zbirki poskrbeti za:

- gradivo z večjim tiskom,
- gradivo z ustrezno medvrstično razdaljo,
- gradivo, ki fizično ni pretežno za držanje v rokah,
- gradivo s kratkim in jedrnatim besedilom,
- gradivo, ki vsebinsko zajema spekter različnih področij zanimanja starejših (slikanje, ročna dela, zgodovina, kuharske knjige itd.),
- turistične vodnike, še posebno tiste z veliko fotografijami,

- velik nabor serijskih publikacij, s pomočjo katerih lahko starejši sledijo trenutnim dogodkom,
- zvočne knjige,
- avdiovizualno gradivo,
- gradivo z zdravstveno vsebino.

Poleg ponudbe ustreznega gradiva je treba upoštevati dejstvo, da vsi starejši nimajo enakih sposobnosti. Zato morajo knjižnice zagotoviti tudi ustrezno opremo (povečevalna stekla, povečevalne lupe, ustrezno programsko opremo na računalnikih, e-bralnike ipd.) in dostopnost do gradiva (ustrezno označene police in knjige) (Guidelines for libraries serving ..., 2000).

4.2 NASVETI IN ORODJA ZA POMOČ STAREJŠIM

Enako organizaciji IFLA – kot odgovor na porast staranja prebivalstva – je nasvete in orodja za splošne knjižnice izdal ALA. Smernice v dokumentu izpostavljajo pomembne dejavnike načrtovanja knjižničnih storitev za starejše ter njihovo aktivno vključevanje v družbo (Keys to engaging ..., 2010).

Za knjižnice, ki si prizadevajo za zasnovo knjižničnih storitev za starejše, smernice prvotno priporočajo preučitev okolja, v katerem delujejo, in povezavo z institucijami, ki skrbijo za starejše občane. Zadnje knjižnicam omogočajo natančnejšo seznanitev s ciljno skupino, prav tako pa lahko z medsebojnim sodelovanjem knjižnice izvedo, katere storitve so starejšim že na voljo. Namreč, da bi knjižnica lahko starejšim ponudila čim bolj kakovostne storitve, morajo zaposleni poznati njihove potrebe. Smernice navajajo naslednje:

Težave s sluhom:

- zaposleni si za uporabnika vzame čas ter z njim govori počasi in razločno,
- informacije o delovanju knjižnice naj bodo v pisnem in znakovnem jeziku,
- med knjižnično opremo naj bodo slušna pomagala, naprave za opozorila naj ne bodo samo zvočne.

Težave z vidom:

- starejšim naj bodo na voljo povečevalne lupe, računalniki naj imajo ustrezno programsko opremo, ki omogoča branje elektronskega teksta,

- v knjižničnem fondu naj bodo knjige z večjim tiskom, z braillovo pisavo, zvočne knjige in sinhronizirani filmi,
- ciljni skupini naj bo zagotovljena primerna svetloba za branje gradiva v čitalnici.

Težave z mobilnostjo:

- prehodi med policami naj bodo brez ovir,
- če je mogoče, naj knjižnica zagotovi izposajo in vračilo gradiva iz avta – »*drive in library*«,
- posameznikom, ki zaradi ovir ne morejo samostojno obiskovati knjižnice, naj ta gradivo pošilja po pošti oziroma s pomočjo zaposlenih, ki starejše obiskujejo na domu, ali pa naj jim zagotovi postajališče bibliobusa.

Da bodo starejši obiskovali knjižnico, je ključnega pomena njena dostopnost, saj nekateri posamezniki zaradi zdravstvenih težav potrebujejo dodatno pomoč. Načinov, kako povabiti starejše k sodelovanju, je več. Najprimernejši pristopi so uporabnikov neposredni obisk knjižnice, pošiljanje gradiva po pošti in povezovanje z ustanovami, ki skrbijo za starejše. Zadnje naj knjižnica oskrbi z letaki, ki vabijo k sodelovanju in obveščanju o delu ter ponudbi knjižnice (Keys to engaging ..., 2010).

4.3 SMERNICE ZA KNJIŽNIČNE IN INFORMACIJSKE STORITVE, NAMENJENE STAREJŠIM

RUSA je izdal dokument z naslovom Guidelines for library and information services to older adults (2008). V omenjenem dokumentu smernice načrtovalcem knjižničnih storitev ponujajo učinkovite nasvete za načrtovanje knjižničnih storitev za starejše, ki jih povzemamo v nadaljevanju poglavja.

Evidenca o starejši populaciji in njeno vključevanje v načrtovanje knjižničnih storitev

Knjižnice lahko z izvedbo rednih raziskav ugotavljajo želje in potrebe starejših v lokalni skupnosti. Pomembno je, da knjižnice pri njihovih izvedbah uporabijo takšno raziskovalno metodo, s pomočjo katere najlažje pridobijo rezultate o tem, kako svoje storitve približati starejšim. Raziskati je treba tudi tematike, ki to ciljno skupino zanimajo, in jim jih ponuditi v čim večjem obsegu.

Knjižnično gradivo in storitve naj izražajo potrebe in želje starejših

Pri načrtovanju knjižničnih storitev naj zaposleni razmišljajo tudi o tem, kako narediti knjižnico prijazno starejšim. Institucijo ter njene storitve naj oglašujejo prek različnih informacijskih kanalov: splet, lokalni časopis, radio in televizija. S centri za starejše občane in z domovi za starejše naj vzpostavijo sodelovanje, da izvedo za storitve, ki jih knjižnica ponuja starejšim.

Knjižnična zbirka in prostor naj bosta vabljiva za starejše

Knjižnica naj poskrbi za primeren dostop do svojih prostorov, v katerih naj bo dovolj površin za sedenje. Dovolj naj bo tudi prostora med policami, signalizacija v knjižnici naj bo jasna in opazna. Za gradivo, ki ga uporabljajo starejši, naj bodo na voljo mehko vezane knjige, saj so mnogim uporabnikom trdo vezane knjige pretežke za dvigovanje in daljše držanje v rokah. Vsebina gradiva naj bo napisana vsaj v velikosti pisave 14, za uporabnike z bralnimi težavami naj bodo na voljo sinhronizirane videovsebine in videovsebine s podnapisi ali računalniki z ustrežno programsko opremo za branje elektronskega besedila. Gradivo z večjim tiskom naj bo označeno posebej.

Knjižnica naj bo osrednji prostor za dostop do informacijskih storitev za starejše

Spletna stran knjižnice naj vsebuje koristne povezave do strani in ustanov, ki zanimajo starejše. Glede knjižničnega fonda naj knjižnica, poleg gradiva, namenjenega starejšim, vključuje še gradivo, ki je v pomoč skrbnikom oziroma negovalcem starejših ljudi.

Pri načrtovanju knjižničnih storitev naj knjižnica starejše upošteva kot ciljno skupino

Storitve, ki jih knjižnica ponuja starejšim, naj bodo v pomoč, da ti postanejo in ostanejo samostojni uporabniki. Knjižnica naj v svojem proračunu upošteva ustrezen nakup gradiva in opreme za starejše, med storitvami naj bo ponujena tudi možnost medgeneracijskega sodelovanja in vseživljenjskega učenja. Razišče naj se možnost ponujanja storitev zunaj knjižničnih prostorov, na primer v domovih za starejše, izključena naj ne bo oblika prostovoljnega dela.

Knjižnica naj poskrbi za gibalno ovirane ljudi

V proračunu knjižnice naj se upoštevajo stroški storitev za ljudi, ki sami ne morejo v knjižnico. Predvsem to velja za dostavo knjig po pošti in uvedbo postajališč bibliobusa na ustreznih in strateških lokacijah.

Zaposleni naj s starejšimi ravnajo vljudno in spoštljivo

Zaposleni v knjižnici naj delujejo proti diskriminaciji starejših in se trudijo, da se bodo ti v prostorih knjižnice počutili dobrodošli. Prav tako naj bodo seznanjeni z vsemi storitvami, ki jih njihova knjižnica ponuja starejšim uporabnikom.

4.4 SMERNICE NA PODROČJU STORITEV SPLOŠNIH KNJIŽNIC ZA STAREJŠE V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA

MKL je pri oblikovanju knjižničnih storitev za starejše izhajala iz osmih področij, ki so najpogosteje navedena v strokovni literaturi, hkrati pa celovito zajemajo interese večine starejše populacije ter jih v nadaljevanju poglavja povzemamo po avtorici Resman (2016).

Delo in kariera

Starostna meja ljudi se podaljšuje, vedno bolj nam v povprečju služi tudi zdravje, zato se odločamo na delovnem mestu ostati dlje ali pa nam to preprosto določa zakonodaja. Za novo kariero se starejši odločajo po 60. letu starosti – pogosto v neprofitnem sektorju, če imajo na voljo dobro ekonomsko stanje in je njihova motivacija za nadaljnje delo želja po uporabi svojega znanja v socialne namene. V MKL v ta namen izvajamo individualne kovčinge in dejavnosti za starejše brezposelne kot posebne skupine. Organiziramo tudi posebne delavnice, s katerimi pomagamo starejšim, da se na delovnem mestu počutijo kompetentnejše.

Načrtovanje financ

V povprečju finančna stabilnost starejših ni ravno spodbudna, brez ustrezne finančne pismenosti pa je tveganj za ekonomsko negotovost še več. V MKL pripravljamo delavnice finančnega opismenjevanja starejših, v sklopu katerih jih naučimo osnovnega ravnanja z denarjem, zavarovanjem, investiranjem in načrtovanjem upokojitve.

Zdravje in dobro počutje

Iskanje informacij o zdravju je tako v svetovnih kot domačih splošnih knjižnicah postalo tabu. Razlog za to je prava eksplozija spletnih zdravstvenih informacij, v večini naslovljenih na starejše, v daljši življenjski dobi in zmanjševanju časa, ki ga zdravniki namenjajo pacientom. V MKL v ta namen skrbimo za posebno zbirko gradiva z zdravstvenimi vsebinami, v prvem nadstropju Knjižnice Otona Župančiča (v nadaljevanju KOŽ), nadgrajujemo zdravstveni kotiček z različnimi dejavnostmi, ki so namenjene starejšim, organiziramo izobraževanja za

lažje iskanje zdravstvenih informacij na spletu. Za uporabnike, ki sami ne morejo v knjižnico, izvajamo storitve, kot so dostava gradiva na dom, možnost vračila gradiva v drugih enotah in postajališča potujoče knjižnice v domovih starejših občanov.

Uporaba sodobne tehnologije

Ker postajajo elektronske naprave in tehnologija na splošno cenovno vse dostopnejše in preproste za uporabo, nas ne preseneča podatek, da je ena izmed osrednjih knjižničnih storitev, namenjena starejšim, prav usposabljanje za uporabo novih tehnologij. Tudi v MKL s pomočjo dobro usposobljene ekipe domačih in zunanjih izobraževalcev izvajamo številna izobraževanja. Med njimi so: petdnevni začetniški računalniški tečaj, tečaj samostojnega učenja računalniških programov in sklop tečajev o uporabi različnih tehničnih pripomočkov in uporabi mobilnega telefona. V sklopu univerze za tretje življenjsko obdobje poteka izobraževanje »Znaš, nauči drugega«, ki spodbuja učenje računalništva v dvojicah in hkrati krepi medgeneracijsko sodelovanje.

Posredovanje informacij in stiki v lokalni skupnosti

Vsaka življenjska prelomnica je pomemben korak v življenju. Tudi upokojitev, ob kateri je posameznik soočen z iskanjem odgovorov na vprašanja: kako načrtovati svojo prihodnost, razvijati interese in svoje talente še naprej. Prav tako je upokojitev obdobje, ko se pojavi skrb za osebno in finančno odgovornost. V lokalnih skupnostih tovrstnih informacij starejši po navadi ne dobijo na eni sami lokaciji. Najbližje temu so splošne knjižnice. Zato v MKL oblikujemo tematska področja zbirk gradiva za starejše (dom, zdravje, družina, finance ipd.). Ustrezne vsebine, namenjene starejšim, so tudi na spletni strani knjižnice z vzpostavljeno podstranjo za starejše.

Ustvarjalnost

Pozitivno staranje pri starejših povečuje možnost za osebno rast, ustvarjalno izražanje in intelektualne izzive. V MKL v ta namen pripravljamo številne ustvarjalne delavnice, in spodbujamo samostojne ali skupinske razstave starejših članov. Vsako leto organiziramo literarni natečaj za najboljšo zgodbo, pesem ali esej, ponujamo pa tudi možnost za javno predstavitev svojih spominov in zgodb, ki jih knjižnica objavi na domoznanskem portalu Kamra.

Vseživljenjsko učenje

Rezultati zadnjih raziskav kažejo, da učenje poteka vse življenje in prinaša pozitivne psihološke, mentalne in fizične posledice. Če želi starejši človek ostati aktiven in neodvisen čim dlje, lahko z vseživljenjskim učenjem prispeva k temu. V MKL s knjižnično zbirko posebej skrbimo za spodbujanje vseživljenjskega učenja, izdelan imamo koncept izobraževanj, sestavljen iz različnih delavnic, samostojnega učenja, predavanj o aktualnih domačih in tujih temah ter jezikovnih tečajev. S strani starejših so dobro obiskane bralne skupine, ki jih vodimo zaposleni in prostovoljci v številnih knjižnicah MKL.

Medgeneracijski program

Življenjska doba ljudi se podaljšuje, zato je pomembno, da mladi razvijajo pozitiven odnos do starejših. Še posebno zato, ker gre za odnos, ki posamezniku ni prirojen, ampak se ga je treba priučiti. Zaposleni v MKL se tega dobro zavedamo, zato knjižnico promoviramo kot prostor srečanj različnih institucij, ki se ukvarjajo tako z mladimi kot starejšimi, organiziramo različna izobraževanja in debatne krožke, z bralnimi skupinami pa spodbujamo diskusije, razumevanje in spoštovanje mnenj med generacijami. Ponujamo tudi šahovski kotichek in možnosti igranja družabnih iger, primernih za starejše.

5 KNJIŽNIČNE STORITVE ZA STAREJŠE

K izpolnjevanju osnovnih človekovih pravic in iskanju ustrezne poti do uporabnikov s posebnimi potrebami nas zavezujeta Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001) in Etični kodeks slovenskih knjižničarjev (1995). Dokumenta navajata, da so knjižnične storitve za odrasle namenjene tudi starejšim, saj podpirajo vseživljenjsko učenje, informacijske storitve, kulturne in interesne dejavnosti lokalne skupnosti ter razvedrilno branje.

Splošne knjižnice imajo kar nekaj storitev, ki jih lahko prilagodijo starejšim uporabnikom: bralni klubi, literarni večeri, strokovna predavanja z aktualnimi tematikami, premične zbirke (Šiško, 2004) in storitve, ki jih knjižnice že nekaj časa ne morejo izvajati brez povezovanja z drugimi institucijami. »Na področju dela z uporabniki v tretjem življenjskem obdobju so to predvsem domovi za starejše in univerze za tretje življenjsko obdobje.« (Resman, 2008, str. 81). V nadaljevanju predstavljamo eno izmed teh storitev.

5.1 POTUJOČA KNJIŽNICA MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA

Glavni moto dela Potujoče knjižnice MKL je povezan s specifičnim delom na bibliobusu. Zaradi omejitve s prostorom knjižnično zbirko na vozilu, veliko okoli 8000 enot, čim bolj prilagajamo bralcem, ki jih obiščemo. Omejena sta tudi čas in zasebnost pogovora ter urnik, kdaj in kolikokrat v mesecu obiščemo posamezno postajališče. Potujoča knjižnica MKL je v letu 2019 imela 47 postajališč. Ker želimo, da knjižnica doseže čim širši krog uporabnikov, ki zaradi mobilnosti ali zdravstvenih razlogov ne morejo do krajevnih knjižnic, obiskujemo tudi DEOS CS Medvode (od leta 2011), DEOS CS Trnovo (od leta 2010), DSO Ljubljana Vič - Rudnik (od leta 2014), Zavod za prestajanje kazni zapora Ig (od leta 1994), Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana (v nadaljevanju ZGNL) (od leta 2018) ter Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča (v nadaljevanju URI Soča) (od leta 2009). Izbrana postajališča obiskujemo v popoldanskem času od ponedeljka do četrтка ter dva petka v mesecu. V dopoldanskem času v sklopu projekta Ciciuhec – gre za bralno-slušni projekt, ki ga vsako leto od oktobra do aprila organiziramo v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami – obiskujemo tudi vrtce. Bibliobus imamo opremljen z dvigalom za invalide, prenosnim računalnikom za uporabnike, multifunkcijskim tiskalnikom, projekcijskim platnom in nastavkom za projektor (Zbornik ob 40-letnici ..., 2014).

6 METODOLOGIJA

6.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN NAMEN RAZISKAVE

V sodobnem okolju je zelo pomembno, da so knjižnice in knjižničarji dobro seznanjeni s posamezno skupino uporabnikov, da za njih pripravljajo ustrezno gradivo in storitve ter jim znajo pomagati, kadar potrebujejo pomoč. Še zlasti to velja za starejše, katerih starostna meja v zadnjih letih narašča, dlje časa pa ostaja aktivna tudi njihova telesna in duševna sposobnost (Vertot, 2010). Ker se tega poslanstva dobro zavedamo tudi v kolektivu Potujoče knjižnice MKL, smo z vsebino raziskave med zaposlenimi in oskrbovanci DEOS CS Medvode, DEOS CS Trnovo in DSO Ljubljana Vič - Rudnik želeli ugotoviti, kakšna je njihova seznanjenost o prihodu potujoče knjižnice v domove starejših občanov, kako so zadovoljni s frekvenco obiskov potujoče knjižnice v domove starejših občanov ter kakšne so njihove želje po dodatnih knjižničnih storitvah, ki bi jih potujoča knjižnica lahko ponudila. Ker želimo potujočo knjižnico

čim bolj prilagoditi željam in potrebam oskrbovancev, so nas zanimali tudi najbolj brani žanri knjig.

Raziskavo smo izvedli s pomočjo naslednjih raziskovalnih vprašanj in predpostavk:

1. Ali so oskrbovanci in zaposleni v domovih starejših občanov dovolj seznanjeni o prihodu Potujoče knjižnice MKL na njihovo postajališče? Domnevamo, da je med zaposlenimi in oskrbovanci domov starejših občanov seznanjenost o prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče zadostna. Prav tako domnevamo, da jim ustreza način obveščanja – na oglasnih deskah v domovih z obvestilom o datumih naših prihodov, kar je ustaljena praksa od začetka obiskovanja potujoče knjižnice v domovih starejših občanov.
2. Kako so oskrbovanci in zaposleni v domovih starejših občanov zadovoljni s frekvenco obiska Potujoče knjižnice MKL na njihovo postajališče ter v kolikšni meri jim ustrežata dan in ura prihoda? Domnevamo, da zaradi rednega urnika prihodov potujoče knjižnice v domove starejših občanov, tako zaposlenim kot oskrbovancem, ustrežata trenutna frekvenca in termin prihodov na njihovo postajališče.
3. S kakšnimi knjižničnimi storitvami bi se oskrbovanci in zaposleni v domovih starejših občanov želeli povezati s Potujočo knjižnico MKL? Predvidevamo, da v domovih starejših občanov ni strokovnih dejavnosti v povezavi s knjižničnimi storitvami, zato bo zanimanje zaposlenih in oskrbovancev o dodatnih storitvah potujoče knjižnice precejšnje. Prav tako domnevamo, da bo izkazano zanimanje za uvedbo novega samostojnega projekta »*Branje za starejše*«. Gre za projekt v smislu bralne značke za odrasle, prilagojen starejšim, ki bi potekal od septembra do maja, zaključek projekta pa bi vsako leto izvedli v drugem domu in tako oskrbovancem omogočili medsebojno druženje in spoznavanje.
4. Kakšen žanr knjig najraje berejo oskrbovanci domov starejših občanov? Domnevamo, da oskrbovanci v domovih starejših občanov najraje posegajo po leposlovnem gradivu z večjim tiskom in jedrnato vsebino. Prav tako domnevamo, da zaradi predsodkov pred uporabo sodobne tehnologije nimajo želje po uporabi zvočnih knjig.

6.2 VZOREC

V raziskavi je sodelovalo 17 zaposlenih in 24 oskrbovancev. Od tega je bilo pet delavcev in 12 delavk ter šest oskrbovancev in 18 oskrbovank. Večina zaposlenih (11 od 17) je sodelovala iz DEOS CS Medvode, štirje iz DEOS CS Trnovo in dva iz DSO Ljubljana Vič - Rudnik. Podobno

je bilo tudi z oskrbovanci. Večina jih je sodelovala iz DEOS CS Medvode (11 od 24), sedem iz DSO Ljubljana Vič - Rudnik ter šest iz DEOS CS Trnovo.

6.3 PRIPOMOČKI

Zaradi celovitega in bolj poglobljenega pogleda na obravnavano tematiko smo raziskavo izpeljali s pomočjo dveh raziskovalnih metod. Med oskrbovanci smo uporabili metodo fokusnih skupin, pri zaposlenih pa spletno anketo. Uporabljeni vprašalnik je bil, razen enega sklopa, enak tako v fokusni skupini (priloga 1) kot pri spletni anketi (priloga 2). Vključeval je tri vsebinske sklope: obveščanje o prihodu potujoče knjižnice, časovno opredelitev prihodov potujoče knjižnice in knjižnične storitve potujoče knjižnice. Ker želimo potujočo knjižnico čim bolj prilagoditi željam in potrebam oskrbovancev, smo v vprašalnik, vezan na fokusne skupine, dodali še četrti sklop vprašanj – o knjižničnem gradivu v potujoči knjižnici.

Prvi sklop je zajemal štiri vprašanja, ki so se nanašala na seznanjenost o prihodu potujoče knjižnice v domove starejših občanov. Zanimalo nas je, ali zaposleni in oskrbovanci v domovih starejših občanov vedo, da na njihovo postajališče prihaja potujoča knjižnica. Poleg tega smo želeli ugotoviti, kakšno je zadovoljstvo zaposlenih in oskrbovancev z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice v njihov dom starejših občanov ter na kakšen način so o prihodu obveščeni. Predvsem nas je zanimalo, ali si zaposleni in oskrbovanci želijo, da jih o prihodu obveščamo še drugače in na kakšen način.

V drugem sklopu, ki je prav tako zajemal štiri vprašanja, smo se osredotočili na časovno determinacijo prihodov potujoče knjižnice v domove starejših občanov. Zanimalo nas je, kako pogosto zaposleni in oskrbovanci obiskujejo potujočo knjižnico ter kakšne so njihove želje po frekvenci in terminu obiskanosti potujoče knjižnice v domove starejših občanov. Predvsem nas je zanimalo, kako so zadovoljni s trenutnim urnikom prihodov in, če bi lahko vplivali na njegovo spremembo, kateri dan in uro bi izbrali.

Tretji sklop je zajemal pet vprašanj, vezanih na knjižnične storitve potujoče knjižnice. Zanimalo nas je, katere dejavnosti v domovih starejših občanov že potekajo, predvsem smo se osredotočili na želje zaposlenih in oskrbovancev po dodatnih storitvah, ki bi jih lahko ponudila potujoča knjižnica. Želeli smo izvedeti, katere dejavnosti potujoče knjižnice bi si zaposleni in

oskrbovanci v domovih starejših občanov še želeli ter kako pogosto. Zanimalo nas je tudi, kaj menijo o bralnem projektu »*Branje za starejše*«.

Zadnji sklop vprašanj, ki je bil vezan izključno na fokusne skupine, je vseboval šest vprašanj, povezanih s knjižničnim gradivom v potujoči knjižnici. Pri oskrbovancih domov starejših občanov nas je zanimalo, kateri so najbolj brani žanri knjig, prav tako smo želeli izvedeti, ali jim je pri branju pomembna velikost pisave in teža knjige ter, ali jih moti, če je vsebina knjige daljša od sto strani. Zanimalo nas je tudi, kakšne so želje oskrbovancev glede uporabe zvočnih knjig.

6.3.1 Fokusna skupina

Fokusne skupine so metoda kvalitativnega zbiranja podatkov. Pri fokusnih skupinah gre za vodeno srečanje skupine ljudi, ki se pogovarja o vnaprej znani temi, pogovor pa poteka po določenem načrtu. Kot raziskovalna metoda so fokusne skupine primerne takrat, ko želimo s pomočjo skupinske interakcije posameznike spodbuditi k poglobljenemu razmišljanju o njihovih prepričanjih, navadah, mnenjih ipd. Diskusijo vodi moderator, pomaga mu pomočnik, ki snema in zapisuje ključna opažanja. Prednosti fokusne skupine so poglobljena obravnava tematike in motiviranost udeležencev. Kot pomanjkljivosti pa lahko štejemo: vpliv moderatorja, socialno zaželeni odgovori, odprtost udeležencev in problem zaupanja (Klemenčič in Hlebec, 2007).

6.3.2 Spletna anketa

Avtorica Ambrožič (2008, str. 28) pravi, da nam anketa kot metoda /.../ »omogoča zbiranje podatkov o človeškem vedenju, ki ga določajo tudi dejavniki, kot so sposobnosti, stališča, mišljenje, pogled na svet, čustva, karakter, vrednote ipd., ki jih z drugimi metodami, npr. z opazovanjem, ne bi mogli zbrati. Zbiramo lahko podatke tako o preteklosti in sedanjosti kot o prihodnosti. Kot metoda je ekonomična, saj lahko v kratkem času zberemo veliko število podatkov. Ima pa tudi slabosti, saj lahko anketiranci odgovorijo le na tista vprašanja, na katera želijo ali so sposobni odgovoriti.«

6.4 POSTOPEK

Raziskava je bila izvedena v mesecu maju, leta 2019. Fokusne skupine z oskrbovanci so bile opravljene v različnih dnevih v tednu in ob različnih urah v dnevu. Zbrani vzorec oskrbovancev je s soglasjem (priloga 3), da v raziskavi sodelujejo prostovoljno in da dovoljujejo, da se za pridobitev čim bolj kakovostnih podatkov njihovi odgovori posnamejo, odgovarjal na pripravljena vprašanja. Anketiranje zaposlenih je potekalo od 13. do 31. 5. 2019. Prvo elektronsko sporočilo je bilo poslano v ponedeljek, 13. 5. 2019, v poznem dopoldanskem času. V pisnem sporočilu, naslovljenem na direktorje posameznih domov starejših občanov, smo jih prosili, naj njegovo vsebino posredujejo izbrani skupini anketirancev, ki smo jih nagovorili za sodelovanje v raziskavi in s klikom na povezavo preusmerili na spletno anketo. Število sodelujočih v raziskavi je v prvih dneh hitro naraslo, v sredo, 28. 5. 2019, smo ponovno poslali vabilo k reševanju ankete in pridobili še nekaj sodelujočih.

6.5 REZULTATI IN ANALIZA

Rezultati in analiza kvalitativno-kvantitativne raziskave bodo predstavljeni v naslednjih sklopih: obveščanje o prihodu potujoče knjižnice, časovna determinacija prihodov potujoče knjižnice, knjižnične storitve potujoče knjižnice in knjižnično gradivo v potujoči knjižnici. V vsakem izmed sklopov so najprej predstavljeni rezultati zaposlenih in nato oskrbovancev. Izjema so rezultati zadnjega sklopa vprašanj, vezani izključno na fokusne skupine oskrbovancev.

6.5.1 Obveščanje o prihodu potujoče knjižnice

Vsi zaposleni so seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice v njihov dom starejših občanov.

Preglednica 1: Zadovoljstvo zaposlenih z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice (N=17)

Ste zadovoljni z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice k vam?	Število odgovorov
zelo zadovoljen	5
zadovoljen	9
delno zadovoljen	3
nisem zadovoljen	0
sploh nisem zadovoljen	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 1), da je devet zaposlenih zadovoljnih z obveščeno prihodom potujoče knjižnice na njihovo postajališče, pet zaposlenih je zelo zadovoljnih, trije pa delno zadovoljni.

Preglednica 2: Seznanjenost zaposlenih o prihodu potujoče knjižnice (N=17)

Kako ste seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice na vaše postajališče?	Število odgovorov
prek urnika potujoče knjižnice	2
prek spletne strani Mestne knjižnice Ljubljana	0
prek objave na Facebook profilu	0
prek oglasne deske v domu	15
drugo	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 2), da se večina zaposlenih (15 od 17) o prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče seznanja prek oglasne deske v domu, dva zaposlena pa prek urnika potujoče knjižnice, ki je dostopen v tiskani in spletni verziji. Kot so pojasnili v nadaljevanju raziskave, jim takšen način obveščanja popolnoma ustreza, zato ne želijo sprememb.

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati odgovorov oskrbovancev.

Vsi oskrbovanci so seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice v njihov dom starejših občanov.

Preglednica 3: Zadovoljstvo oskrbovancev z obveščeno prihodom potujoče knjižnice (N=24)

Ste zadovoljni z obveščeno prihodom potujoče knjižnice k vam?	Število odgovorov
zelo zadovoljen	1
zadovoljen	22
delno zadovoljen	1
nisem zadovoljen	0
sploh nisem zadovoljen	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 3), da je 22 oskrbovancev zadovoljnih z obveščeno prihodom potujoče knjižnice na njihovo postajališče. En oskrbovanec je z obveščeno zelo zadovoljen, en pa delno.

Preglednica 4: Seznanjenost oskrbovancev o prihodu potujoče knjižnice (N=24)

Kako ste seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice na vaše postajališče?	Število odgovorov
prek urnika potujoče knjižnice	1
prek spletne strani Mestne knjižnice Ljubljana	0
prek objave na Facebook profilu	0
prek oglasne deske v domu	23
drugo	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 4), da se večina oskrbovancev o prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče seznanja prek oglasne deske v domu (23), en oskrbovanec pa prek urnika potujoče knjižnice. Kot so pojasnili v nadaljevanju raziskave, jim takšen način obveščanja ustreza, zato ne želijo sprememb. Pri opominjanju na prihod potujoče knjižnice so jim v pomoč tudi zaposleni v domu. En oskrbovanec je predlagal, da bi mu ustrezalo, če ga o naslednjem prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče obvestimo z zapisom datuma na njegovo evidenco izposojenega gradiva.

6.5.2 Časovna determinacija prihodov potujoče knjižnice

Preglednica 5: Pogostost obiska potujoče knjižnice s strani zaposlenih (N=17)

Kako pogosto obiskujete potujočo knjižnico?	Število odgovorov
ob vsakem obisku našega doma	11
enkrat na mesec	2
vsaka dva meseca	1
vsake tri mesece	3
na pol leta	0
enkrat na leto	0
drugo	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 5), da 11 zaposlenih potujočo knjižnico obiše ob vsakem obisku njihovega postajališča, trije jo obiskujejo vsake tri mesece, dva pa enkrat na mesec. Eden izmed zaposlenih Potujočo knjižnico obiše vsaka dva meseca. Kot so pojasnili v nadaljevanju, večina zaposlenih (16 od 17) želje po večji frekvenci prihodov potujoče knjižnice v njihov dom starejših občanov nima, eden izmed njih meni, da bi bil potreben prihod vsaj dvakrat na teden, in sicer enkrat v dopoldanskem in drugič v popoldanskem času.

Preglednica 6: Zadovoljstvo zaposlenih s terminom prihoda potujoče knjižnice v CS (N=17)

Ali vam ustreza termin, v katerem prihajamo na vaše postajališče?	Število odgovorov
zelo ustreza	6
precej ustreza	8
srednje	2
malo	1
mi ne ustreza	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 6), da večini zaposlenih (8 od 17) trenutni termin prihoda potujoče knjižnice na njihovo postajališče precej ustreza, šestim zaposlenim zelo ustreza, dvema srednje in enemu malo. Nihče izmed zaposlenih ni odgovoril, da mu trenutni termin prihoda potujoče knjižnice na njihovo postajališče ne ustreza.

Preglednica 7: Želja zaposlenih po novem terminu prihoda potujoče knjižnice v CS (N=17)

Če bi lahko vplivali na spremembo urnika prihodov potujoče knjižnice na vaše postajališče, kateri dan in uro bi izbrali?	Število odgovorov	
	dopoldne	popoldne
ponedeljek	1	2
torek	1	0
sreda	1	0
četrtek	1	2
petek	4	3
sobota	1	0
nedelja	1	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 7), da je želja večine zaposlenih (10 od 17), da bi potujoča knjižnica na njihovo postajališče prihajala v dopoldanskem času, in sicer katerikoli dan v tednu. Sedem zaposlenih je odgovorilo, da je njihova želja o prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče v popoldanskem terminu, in sicer ob četrtek (3 od 17), petkih (3 od 17) ali ponedeljk (2 od 17). Dva zaposlena sta odgovorila, da jima ustreza konec tedna.

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati odgovorov oskrbovancev.

Preglednica 8: Pogostost obiska potujoče knjižnice s strani oskrbovancev (N=24)

Kako pogosto obiskujete potujočo knjižnico?	Število odgovorov
ob vsakem obisku našega doma	2
enkrat na mesec	4
vsaka dva meseca	0
vsake tri mesece	0
na pol leta	0
enkrat na leto	0
drugo	18

Rezultati so pokazali (Preglednica 8), da 18 oskrbovancev zaradi svojih gibalnih oviranosti potujoče knjižnice ne obiskuje, zato v njihovem imenu prihajajo zaposleni ali sostanovalci doma. Štirje oskrbovanci potujočo knjižnico obiščejo enkrat na mesec, dva pa vsake tri mesece. Kot so pojasnili v nadaljevanju, 13 oskrbovancev meni, da je mesečna frekvenca obiska potujoče knjižnice v dom starejših občanov zadostna, 11 oskrbovancev pa meni, da bi morala prihajati dvakrat na mesec.

Preglednica 9: Zadovoljstvo oskrbovancev s terminom prihoda potujoče knjižnice v CS (N=24)

Ali vam ustreza termin, v katerem prihajamo na vaše postajališče?	Število odgovorov
zelo ustreza	7
precej ustreza	11
srednje	5
malo	0
mi ne ustreza	1

Rezultati so pokazali (Preglednica 9), da 11 oskrbovancem precej ustreza trenutni termin prihoda potujoče knjižnice na njihovo postajališče, sedmim oskrbovancem zelo ustreza in petim srednje. Enemu oskrbovancu trenutni termin prihoda potujoče knjižnice na njihovo postajališče ne ustreza.

Preglednica 10: Želja oskrbovancev po novem terminu prihoda potujoče knjižnice v CS (N=24)

Če bi lahko vplivali na spremembo urnika prihodov potujoče knjižnice na vaše postajališče, kateri dan in uro bi izbrali?	Število odgovorov	
	dopoldne	popoldne
ponedeljek	0	0
torek	0	0
sreda	0	7
četrtek	0	9
petek	6	0
sobota	2	0
nedelja	0	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 10), da je želja večine oskrbovancev (16 od 24), da bi potujoča knjižnica na njihovo postajališče prihajala v popoldanskem času, in sicer ob četrtnih (9 od 24) ali sredah (7 od 24). Devet oskrbovancev pa je odgovorilo, da je njihova želja o prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče v dopoldanskem terminu, in sicer ob petkih (6 od 24) ali sobotah (2 od 24).

6.5.3 Knjižnične storitve potujoče knjižnice

Zaposleni so povedali, da med tednom v njihovem domu starejših občanov poteka veliko dejavnosti, kot so: telovadba, aromaterapije, sprostitvene delavnice, joga, glasbene urice, sprehodi, izleti, družabne igre, filmoteka ipd. Imajo tudi pogovorne skupine in bralne ure, ki trenutno potekajo neodvisno od dejavnosti katerekoli knjižnice, izvajajo pa jih zaposleni ali prostovoljci.

Preglednica 11: Mnenje zaposlenih o dodatnih storitvah potujoče knjižnice (N=17)

Bi si želeli, da potujoča knjižnica poleg izposoje za varovance v vašem domu ponudi še kakšne dejavnosti?	Število odgovorov
knjižna čajanka	11
bralni krožek	6
drugo	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 11), da si zaposleni želijo, da bi potujoča knjižnica poleg izposoje ponudila še dodatne knjižnične storitve. 11 jih meni, da je najprimernejša storitev

knjižna čajanka (dejavnost, pri kateri bi poudarjali, kako koristno je branje, hkrati pa s predstavitvijo knjig promovirali bralno gradivo), šest jih je izbralo bralni krožek (dejavnost, s katero bi omogočili medgeneracijsko sodelovanje ljubiteljev branja, pisanja, pripovedovanja in predvsem poslušanja o deljenju dobrih vtisov ter mnenj o prebranem).

Preglednica 12: Mnenje zaposlenih o pogostosti izvedbe knjižnične storitve (N=17)

Kako pogosto si želite, da se takšna dejavnost izvaja?	Število odgovorov
enkrat na mesec	11
na vsaka dva meseca	2
na vsake tri mesece	3
dvakrat na leto	1
enkrat na leto	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 12), da večina zaposlenih meni, da bi se nova knjižnična storitev morala izvajati enkrat na mesec (11), trije pravijo, da vsake tri mesece, dva vsaka dva meseca in eden dvakrat na leto.

Zaposleni so povedali, da se jim samostojni projekt »*Branje za starejše*« med potujočo knjižnico in domovi starejših občanov zdi odlična zamisel, saj bi oskrbovanci s tem pridobili dodatno dejavnost – tudi z vidika knjižnice – in število knjig, ki bi jih imeli na voljo, saj domovi starejših občanov ne razpolagajo z dovolj veliko lastno zbirko gradiva.

Preglednica 13: Mnenje zaposlenih o medsebojnem druženju starejših občanov (N=17)

Kakšen se vam zdi predlog o medsebojnem druženju vseh treh domov? (Npr. zaključna prireditev » <i>Branje za starejše</i> « bi bila vsako leto v drugem domu, varovance drugih domov pa bi povabili v goste.)	Število odgovorov
zelo zanimiv	6
zanimiv	9
srednje zanimiv	1
delno zanimiv	1
nezanimiv	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 13), da je devetim zaposlenim predlog o medsebojnem druženju starejših občanov iz različnih domov zanimiv. Šest jih pravi, da je predlog zelo zanimiv, eden, da je srednje zanimiv, in eden, da je delno zanimiv.

V nadaljevanju bodo predstavljeni rezultati odgovorov oskrbovancev.

Oskrbovanci so povedali, da med tednom v njihovem domu starejših občanov poteka veliko dejavnosti, kot so: telovadba, fizioterapije, miselne vaje, jezikovni tečaj, pevski zbor, družabne igre, terapije s kužkom, delavnice kvačkanja in pletenja ipd. Imajo tudi bralne ure, ki jih izvajajo zaposleni v domu.

Preglednica 14: Mnenje oskrbovancev o dodatnih storitvah potujoče knjižnice (N=24)

Bi si želeli, da potujoča knjižnica poleg izposoje za varovance v vašem domu ponudi še kakšne dejavnosti?	Število odgovorov
knjižna čajanka	11
bralni krožek	7
drugo	6

Rezultati so pokazali (Preglednica 14), da si večina oskrbovancev želi (18 od 24), da bi potujoča knjižnica poleg izposoje gradiva ponudila še dodatne knjižnične storitve. 11 jih zato meni, da je najprimernejša storitev knjižna čajanka, sedem pa bralni krožek. Šest oskrbovancev je odgovorilo, da se jim zamisel o dodatnih dejavnostih, četudi s strani knjižnice, ne zdi smiselna, saj je teh v domu že preveč. Hkrati pa je zanje vsaka na novo vpeljana stvar stres in potrebujejo čas, da se nanjo navadijo in jo sprejmejo.

Preglednica 15: Mnenje oskrbovancev o pogostosti izvedbe knjižnične storitve (N=24)

Kako pogosto si želite, da se takšna dejavnost izvaja?	Število odgovorov
enkrat na mesec	23
na vsaka dva meseca	1
na vsake tri mesece	0
dvakrat na leto	0
enkrat na leto	0

Rezultati so pokazali (Preglednica 15), da večina oskrbovancev meni, da bi se nova knjižnična storitev morala izvajati enkrat na mesec (23), en oskrbovanec pa meni, da je dovolj na vsaka dva meseca.

Oskrbovanci so povedali, da se jim zdi projekt »Branje za starejše«, ki bi potekal med potujočo knjižnico in domovi starejših občanov, zanimiv. Zlasti za tiste posameznike, ki berejo različne žanre knjig. Ob tem je treba upoštevati, da se življenje oskrbovancev v domovih relativno hitro

spreminja, zato je izvedba takšnega projekta otežena in nepredvidljiva. Upoštevati je treba tudi bralce, ki posegajo po točno določeni literaturi in se morda zaradi tega projekta ne bi udeležili. Spet drugi pravijo, da jim takšen projekt predstavlja dodatno obveznost, ki je na stara leta ne želijo imeti, saj upokožitev smatrajo kot obdobje, ko sami razpolagajo s svojim časom in tempom življenja ter ko ambicioznost ni več v ospredju.

Vsi oskrbovanci menijo, da bi bilo medsebojno druženje starejših vseh treh domov starejših občanov zanimivo, saj bi na ta način lahko izmenjevali svoja mnenja – nekaj o prebranem gradivu, pa tudi o drugih temah, ki jih zanimajo in povezujejo.

6.5.4 Knjižnično gradivo v potujoči knjižnici

Preglednica 16: Vrsta gradiva, po katerem posegajo oskrbovanci (N=24)

Katere vrste gradiva radi berete (npr. leposlovje ali stroka)?	Število odgovorov
leposlovje	10
strokovno gradivo	3
leposlovje in strokovno gradivo	6
drugo	5

Rezultati so pokazali (Preglednica 16), da 10 oskrbovancev najraje posega po izposoji leposlovnega gradiva, šest oskrbovancev bere tako leposlovno kot strokovno gradivo, pet jih bere serijske publikacije in otroške slikanice, trije oskrbovanci pa posegajo izključno po strokovnem gradivu. Kot so povedali v nadaljevanju, žanrsko najraje berejo kriminalne, zgodovinske, alpinistične in biografske romane. Od serijskih publikacij prebirajo časnika Delo in Slovenske novice, med strokovno literaturo pa radi posegajo po umetnostni zgodovini, vrtnarstvu, humorju, potopisih, astronomiji, civilizaciji človeštva in poljudnoznanstvenih vsebinah.

Vsi oskrbovanci so povedali, da jim je velikost pisave v knjigah pomembna, zato vedno posegajo po gradivu, ki ima večje črke, zadosten razmik med vrsticami in papir, ki se ne blešči.

Preglednica 17: Mnenje oskrbovancev o vsebini knjige (N=24)

Ali vas moti, če je vsebina knjige predolga?	Število odgovorov
vsebina knjige mora biti kratka in jedrnata	19
če je vsebina knjige zanimiva, dolžina ni ovira	4
drugo	1

Rezultati so pokazali (Preglednica 17), da večina oskrbovancev meni, da mora biti vsebina knjige kratka in jedrnata (19). Štirje oskrbovanci menijo, da ob knjigi, katere vsebina je zanimiva, dolžina ne igra pomembne vloge, en oskrbovanec pa meni, da dolžina knjige ni toliko pomembna, če je jezik, v katerem je vsebina napisana, razumljiv.

Preglednica 18: Mnenje oskrbovancev o teži knjige (N=24)

Kaj pa teža knjige, vas ta ovira pri branju?	Število odgovorov
teža knjige je pomembna	17
teža knjige ni pomembna, ker način branja prilagodiš svojim zmožnostim	7

Rezultati so pokazali (Preglednica 18), da 17 oskrbovancev meni, da je pri branju teža knjige pomembna. Manjše število oskrbovancev pravi, da pri branju teža knjige ni pomembna, saj lahko način branja prilagodijo svojim zmožnostim.

Večina oskrbovancev meni (19 od 24), da bi potujoča knjižnica morala razmišljati o ponudbi zvočnih knjig. Pet oskrbovancev pa pravi, da dokler jim bo vid dobro služil, si bodo izposojali tiskane knjige, potem pa bodo branje opustili.

7 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Z vsebino raziskave smo med zaposlenimi in oskrbovanci DEOS CS Medvode, DEOS CS Trnovo in DSO Ljubljana Vič - Rudnik želeli ugotoviti, kakšna je njihova seznanjenost o prihodu potujoče knjižnice v domove starejših občanov, kako so zadovoljni s frekvenco obiskov potujoče knjižnice v domove starejših občanov ter kakšne so njihove želje po dodatnih knjižničnih storitvah, ki jih potujoča knjižnica lahko ponudi. Ker želimo potujočo knjižnico čim bolj prilagoditi željam in potrebam oskrbovancev, so nas zanimali tudi najbolj brani žanri knjig.

Rezultati raziskave potrjujejo našo hipotezo o zadostni seznanjenosti zaposlenih in oskrbovancev s prihodom potujoče knjižnice v njihov dom starejših občanov. Prav tako z analizo rezultatov lahko potrdimo hipotezo o ustreznem načinu obveščanja prihodov potujoče knjižnice v domove starejših občanov (na oglasne deske v domove dajemo urnik s polletnimi datumi naših prihodov), za katerega zaposleni in oskrbovanci pravijo, da so zadovoljni z njim in ne potrebujejo drugačnega načina obveščanja. V potujoči knjižnici bomo tako še naprej skrbeli, da bo lokacija postajališča pred posameznim domom starejših občanov ostala nespremenjena. Dosledni bomo tudi pri pravočasni dostavi naših tiskanih urnikov v domove, z datumi naših prihodov. Na znanje in v razmislek pa smo vzeli pobudo oskrbovanca, ki pravi, da bi jih o naslednjem prihodu potujoče knjižnice na njihovo postajališče lahko obveščali z zapisom datuma na evidenco izposojenega gradiva.

Če so zaposleni in oskrbovanci enotni pri seznanjenosti in zadovoljstvu z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice v domove starejših občanov, njihova manjša razhajanja opazimo pri obisku. Rezultati raziskave namreč kažejo, da večina oskrbovancev zaradi gibalne oviranosti potujoče knjižnice ne obiskuje, medtem ko jo obiskuje večina zaposlenih. Ugotovili smo, da večini zaposlenih in oskrbovancem ustrežata frekvenca obiskov in trenutni termini prihodov potujoče knjižnice na njihovo postajališče, s čimer sta se potrdili tudi naši hipotezi. Če bi sodelujoči v raziskavi lahko vplivali na spremembo urnika, pa je večina zaposlenih povedala, da bi jim bolj ustrezal dopoldanski čas obiskov, in sicer katerikoli dan v tednu. Oskrbovanci pa pravijo, da jim zaradi preobremenjenosti z dopoldanskimi dejavnostmi, ki potekajo v domu, bolj ustreza popoldanski čas, in sicer ob sredah ali četrkih.

V potujoči knjižnici rezultate analize že uporabljamo pri načrtovanju novega urnika, ki bo v čim večji meri ustrezal tako oskrbovancem kot zaposlenim. Predvsem se bomo nagibali k temu, da bi vse domove starejših občanov obiskovali v enakem terminu, saj bo knjižnična ponudba v bibliobusu takrat pripravljena prav za starejše. Da bi lahko zapolnili urnik postajališč s štirimi domovi starejših občanov, razmišljamo, da bi k sodelovanju povabili nov dom, ki ga še ne obiskujemo in se nahaja v okolici Ljubljane, kjer že imamo postajališča. Načrtujemo vzpostavitev novega postajališča pred domom starejših na Škofljici.

Čeprav v vseh treh domovih poteka veliko dejavnosti, med njimi tudi pogovorne skupine in bralne urice, rezultati analize potrjujejo hipotezo o pomanjkanju strokovnih dejavnosti v povezavi s knjižničnimi storitvami. Zanimanje, da bi potujoča knjižnica, poleg izposoje,

ponudila še dodatne knjižnične storitve, se je med zaposlenimi in oskrbovanci domov starejših občanov izkazalo za pozitivno. Večina jih meni, da bi bila najprimernejša knjižna čajanka, ki bi se izvajala enkrat na mesec. Kot kažejo nadaljnje ugotovitve raziskave, pa v celoti ne moremo potrditi hipoteze o uvedbi novega projekta »*Branje za starejše*«, saj so mnenja med zaposlenimi in oskrbovanci različna. Zaposleni pravijo, da se jim projekt zdi zanimiv, saj bi oskrbovanci s tem pridobili dodatno dejavnost, tudi s strani knjižnice. Oskrbovanci pa dodajajo, da se jim ideja projekta zdi zanimiva za tiste posameznike, ki berejo različne žanre knjig. Dvomijo pa, da bi bila izvedba projekta preprosta, saj je v domovih vedno več nepokretnih oseb. Nekateri menijo, da jim takšen projekt predstavlja dodatno obveznost, ki je na stara leta ne želijo imeti.

Na podlagi pridobljenih rezultatov bomo v potujoči knjižnici razmislili o novih storitvah za starejše. Pogovarjamo se tudi o možnostih, da bi oskrbovancem ponudili pravljíčne ure, saj imamo v kolektivu Potujoče knjižnice MKL knjižničarja pravljíčarja.

Poleg uvedbe novih storitev moramo v potujoči knjižnici razmisliti o ustrezni knjižnični zbirki za starejše. Ugotovitve raziskave namreč potrjujejo hipotezo, da večina oskrbovancev najraje posega po izposoji leposlovnega gradiva, katerega vsebina mora biti kratka in jedrnata, z ustrezno velikimi črkami, zadostnim razmikom med vrsticami, papirjem brez sijaja in po možnosti s preprostim jezikom. Pomembna je tudi ustrezna teža knjige.

V potujoči knjižnici bomo poskrbeli, da bo ob dnevnih obiskov domov starejših občanov knjižnična ponudba temeljila na literaturi, po kateri oskrbovanci radi posegajo. Še zlasti bomo povečali zbirko domačih novel. Prav tako bomo poskrbeli za prostor, namenjen izključno knjigam z večjim tiskom. Pri izboru ustreznih knjig bomo upoštevali Priporočila za oblikovanje besedila za tisk za populacijo slabovidnih oseb (2018) Centra za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne Ljubljana (v nadaljevanju IRIS), vključili bomo tudi knjige založbe VED in Zbirko Srebrne niti Založbe Miš, ki izdajajo na ta način prilagojeno gradivo. Vse izbrane knjige bomo označili z ustreznimi nalepkami in z njimi starejše bralce opozorili na gradivo, ki omogoča lažje branje.

Ovreči pa moramo hipotezo o zvočnih knjigah, saj smo ugotovili, da je želja oskrbovancev, da bi Potujoča knjižnica MKL začela razmišljati o ponudbi zvočnih knjig.

Kvalitativno-kvantitativna raziskava je podala ugotovitve, ki nam bodo omogočile izdelati izpopolnjeno strategijo sodelovanja Potujoče knjižnice MKL z DEOS CS Medvode, DEOS CS Trnovo in DSO Ljubljana Vič - Rudnik, ki pa jih zaradi majhnega števila sodelujočih ne moremo posploševati. Zavedamo se, da je vsebina pisne naloge aktualna, saj na tem področju raziskav v slovenskem prostoru še ni, hkrati pa nam z izkušnjami, pridobljenimi s pisanjem te vsebine, omogoča, da lahko podamo predloge za nadaljnje raziskave na tem področju. V prvi vrsti predlagamo, da bi bilo podobno zastavljeno raziskavo treba izvesti tudi v prihodnosti, po možnosti vsaka tri leta, saj se narava oskrbovancev v domih starejših občanov spreminja, z izvedbo rednih raziskav pa najlažje ugotavljamo želje in potrebe starejših v določeni skupnosti (Guidelines for library ..., 2008). Predlagamo tudi raziskavo o primerih dobre prakse knjižničnih storitev za starejše v potujočih knjižnicah v tujini.

8 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ambrožič, M. (2008). Anketna metoda. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu*. (str. 23–52). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Brenčič, P., Forstnerič Hajnšek, M., Horžen, V., Kek, R., Oder, I. in Turjak, D. (ur.). (2010). *Slovenske splošne knjižnice: srečevanje z znanjem in domišljijo*. Ribnica: Združenje splošnih knjižnic Slovenije.
- Canadian guidelines on library and information services for older adults*. (2002). Canada: Canadian Library Association. Pridobljeno 30. 7. 2019 s spletne strani <http://cfla-fcab.ca/en/guidelines-and-position-papers/canadian-guidelines-on-library-and-information-services-for-older-adults/>
- Etični kodeks slovenskih knjižničarjev*. (1995). Bled: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Pridobljeno 10. 8. 2019 s spletne strani http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2012/eticni_kodeks.pdf
- Guidelines for libraries serving hospital patients and the elderly and disabled in long-term care facilities*. (2000). Hague: IFLA, Section for Libraries Serving Disadvantaged Persons. Pridobljeno 31. 7. 2019 s spletne strani: <https://archive.ifla.org/VII/s9/nd1/iflapr-61e.pdf>
- Guidelines for library and information services to older adults*. (2008). *Reference and User Services Quarterly*, 48(2), 209–212.
- IFLA public library service guidelines*. (2010). Berlin: De Gruyter Saur.

Fonda, M., Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Javornik, M. (2015). *Storitve splošnih knjižnic za starostnike v Koroški regiji* (Magistrsko delo). Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Keys to engaging older adults @ your library. (2010). Chicago: American Library Association Office for Literacy and Outreach Services. Pridobljeno 30. 7. 2019 s spletne strani <http://www.ala.org/aboutala/sites/ala.org.aboutala/files/content/olos/toolkits/olderadults/oat.sequential.pdf>

Klemenčič, S. in Hlebec, V. (2007). *Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Podbrežnik, I. in Bojnec, Š. (2015). *Ugotavljanje kakovosti storitev v splošnih knjižnicah*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Priporočila za oblikovanje besedila za tisk za populacijo slabovidnih oseb. (2018). Ljubljana: Center za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne Ljubljana. Pridobljeno 28. 8. 2019 s spletne strani <http://center-iris.si/pomoc-inkluziji/pripomocki/priporocila-za-oblikovanje-besedila-za-tisk-za-populacijo-slabovidnih-oseb/>

Resman, S. (2008). Knjižnica in uporabniki v tretjem življenjskem obdobju. *Kakovostna starost*, 11(4), 80–82.

Resman, S. (2016). *Smernice za oblikovanje storitev za starejše*. Ljubljana: Mestna knjižnica Ljubljana. Pridobljeno 31. 7. 2019 s spletne strani http://www.mklj.si/images/dokumenti/splosno/o_nas/informacije_javnega_znacaja/Smernice_za_starejse.pdf

Slovar slovenskega knjižnega jezika : SSKJ 2. (2015). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2018). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Pridobljeno 7. 8. 2019 s spletne strani https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/NSKD/Drugi-dokumenti-in-gradiva/f296b564a7/NSKD_PriporocilaSplKnjiz2018-2028.pdf

Šiško, K. (2004). *Komunikacija bibliotekarja z uporabniki splošne knjižnice v tretjem življenjskem obdobju*. (Diplomska naloga). Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Unescov Manifest o splošnih knjižnicah. (1994). *Knjižničarske novice*, 4(3), Priloga.

Vertot, N. (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.

Fonda, M., Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). (2012). *Uradni list RS*, št. 96/12, 39/13, 99/13.– ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17, 28/19.

Zbornik ob 40-letnici Potujoče knjižnice v Ljubljani: 1974–2014. (2014). Ljubljana: Mestna knjižnica Ljubljana.

Fonda, M., Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

9 PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik za izvedbo fokusne skupine

Priloga 2: Vprašalnik za izvedbo spletne ankete

Priloga 3: Izjava o soglasju

Priloga 1: Vprašalnik za izvedbo fokusne skupine

➤ **OBVEŠČANJE O PRIHODU POTUJOČE KNJIŽNICE**

(Ali so varovanci v domovih starejših občanov seznanjeni o prihodih Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana na njihovo postajališče?)

1. Ali veste, da v vaš dom starejših občanov prihaja potujoča knjižnica?
2. Ste zadovoljni z obveščenostjo prihoda potujoče knjižnice k vam?
3. Kako ste seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice na vaše postajališče?
4. Bi želeli, da vas o prihodu potujoče knjižnice obveščamo še drugače in če da, kako?

➤ **ČASOVNA DETERMINACIJA PRIHODOV POTUJOČE KNJIŽNICE**

(Kako so varovanci v domovih za starejše zadovoljni s frekvenco našega obiska ter v kolikšni meri jim ustrežata dan in ura prihoda?)

5. Kako pogosto obiskujete potujočo knjižnico?
6. Bi si želeli, da bi bila frekvenca obiskov večja (npr. dvakrat na mesec)?
7. Ali vam ustreza termin, v katerem prihajamo na vaše postajališče?
8. Če bi lahko vplivali na spremembo urnika prihodov potujoče knjižnice na vaše postajališče, kateri dan in uro bi izbrali ter zakaj?

➤ **KNJIŽNIČNE STORITVE POTUJOČE KNJIŽNICE**

(S katerimi knjižničnimi storitvami bi se varovanci v domovih starejših občanov želeli povezati s Potujočo knjižnico Mestne knjižnice Ljubljana?)

9. Ali v vašem domu potekajo kakšne dejavnosti in če da, kakšne?
10. Bi si želeli, da potujoča knjižnica poleg izposoje v vašem domu ponudi še dodatne dejavnosti (npr. bralni krožek, bralne čajanke itd.)?
11. Kako pogosto bi želeli, da se dejavnost izvaja (npr. ob vsakem obisku)?
12. Kaj menite o samostojnem projektu »Branje za starejše« med potujočo knjižnico in domovi starejših občanov?
13. Kakšen se vam zdi predlog o medsebojnem druženju vseh treh domov? (Npr. zaključna prireditev »Branje za starejše« bi bila vsako leto v drugem domu, varovance drugih domov pa bi povabili v goste.)

➤ **KNJIŽNIČNO GRADIVO V POTUJOČI KNJIŽNICI**

(Kakšen žanr gradiva najraje berejo varovanci v domovih za starejše?)

14. Katere vrste gradiva radi berete (npr. leposlovje ali stroka)?
15. Če radi posegате po leposlovnem oz. strokovnem gradivu, katere vsebine radi berete? (Npr. kriminalke, domače povesti, kuharske knjige, medicina itd.)
16. Vam je pomembna velikost pisave v knjigi?

Fonda, M., Storitve splošne knjižnice za starostnike: sodelovanje Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana z domovi starejših občanov. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

17. Ali vas moti, če je vsebina knjige predolga?
18. Kaj pa teža knjige, vas to ovira pri branju?
19. Bi si v potujoči knjižnici želeli tudi kakšno zvočno knjigo?

Priloga 2: Vprašalnik za izvedbo spletne ankete

Q1	OBVEŠČANJE O PRIHODU POTUJOČE KNJIŽNICE Ali veste, da v vaš dom starejših občanov prihaja potujoča knjižnica?
	1 (da)
	2 (ne)
	3 (ne vem)

Q2	Ste zadovoljni z obveščenoostjo prihoda potujoče knjižnice k vam?
	1 (zelo zadovoljen)
	2 (zadovoljen)
	3 (delno zadovoljen)
	4 (nisem zadovoljen)
	5 (sploh nisem zadovoljen)

Q3	Kako ste seznanjeni s prihodom potujoče knjižnice na vaše postajališče?
Q3a	prek urnika potujoče knjižnice
Q3b	prek spletne strani Mestne knjižnice Ljubljana
Q3c	prek objave na Facebook profilu
Q3d	prek oglasne deske v domu
Q3e	drugo

Q4	Bi si želeli, da vas o prihodu potujoče knjižnice obveščamo še drugače in če da, kako? (Prosim za pojasnilo vašega odgovora.)
-----------	--

Q5	ČASOVNA DETERMINACIJA PRIHODOV POTUJOČE KNJIŽNICE Kako pogosto obiskujete potujočo knjižnico?
	1 (ob vsakem obisku našega doma)
	2 (enkrat na mesec)
	3 (vsaka dva meseca)
	4 (vsake tri mesece)
	5 (na pol leta)
	6 (enkrat na leto)
	7 (drugo)

Q6	Bi si želeli, da bi bila frekvenca obiskov večja? (Prosim za pojasnilo vašega odgovora.)
-----------	---

Q7	Ali vam ustreza termin, v katerem prihajamo na vaše postajališče?				
	zelo ustreza	precej ustreza	srednje	malo	mi ne ustreza

Q8	Če bi lahko vplivali na spremembo urnika prihodov potujoče knjižnice na vaše postajališče, kateri dan in uro bi izbrali? (Prosim, da poleg dneva izberete še del dneva, v katerem bi želeli, da vas obiskujemo.)		
		dopoldne	popoldne
Q8a	ponedeljek		
Q8b	torek		
Q8c	sreda		
Q8d	četrtek		
Q8e	petek		
Q8f	sobota		
Q8g	nedelja		

Q9	KNJIŽNIČNE STORITVE POTUJOČE KNJIŽNICE Ali za varovance vašega doma potekajo kakšne dejavnosti in če da, kakšne? (Prosim za pojasnilo vašega odgovora.)
-----------	--

Q10	Bi si želeli, da potujoča knjižnica poleg izposoje za varovance v vašem domu ponudi še kakšne dejavnosti?
Q10a	knjižna čajanka
Q10b	bralni krožek
Q10c	drugo

Q11	Kako pogosto si želite, da se takšna dejavnost izvaja?
	1 (enkrat na mesec)
	2 (na vsaka dva meseca)
	3 (na vsake tri mesece)
	4 (dvakrat na leto)
	5 (enkrat na leto)

Q12	Kaj menite o samostojnem projektu »Branje za starejše« med potujočo knjižnico in domovi starejših občanov?
------------	---

Q13	Kakšen se vam zdi predlog o medsebojnem druženju vseh treh domov? (Npr. zaključna prireditev »Branje za starejše« bi bila vsako leto v drugem domu, varovance drugih domov pa bi povabili v goste.)
	1 (zelo zanimiv)
	2 (zanimiv)
	3 (srednje)
	4 (delno zanimiv)
	5 (nezanimiv)

Q14	SPLOŠNI DEL ANKETE Spol
	1 (ženski)
	2 (moški)

Q15	V katerem domu starejših občanov ste zaposleni?
	1 (CS Medvode)
	2 (CS Trnovo)
	3 (CS Vič - Rudnik)

Priloga 3: Izjava o soglasju

Spodaj podpisani/-a soglašam, da v raziskavi sodelujem prostovoljno. Dovoljujem, da se za pridobitev čim kakovostnejših podatkov moji odgovori posnamejo, seznanjen/-a sem, da bodo posnetki takoj po koncu raziskave uničeni.

IME IN PRIIMEK SODELUJOČEGA	PODPIS	DATUM SNEMANJA